

קו לחינוך

כל הזכויות שמורות ©
המודעות באחריות המפרסמים בלבד
דוא"ל: kav1@bezeqint.net
אתר קו לחינוך באינטרנט
www.kav-lahinuch.co.il

פקסעיתון לנושאי חינוך

מו"ל ועורכת: סיגל בן-ארצי ■ עריכה: מיכל חביב ■ המערכת: זהבית 4 יבנה ■ טל. 03-6354484-03 פקס. 050-6812066
ג'ליון 397 ■ כא' טבת תשס"ז-כח' טבת תשס"ז ■ 18.1.2007-11.1.2007 ■ 6 עמודים ■ משוגר למנויים בלבד

משה"ח; פעולות המשרד לא יפגעו כתוצאה מהקיצוץ בתקציב

מהו סכום הקיצוץ המדויק מתקציב משה"ח, לא נמסרה תשובה. עם זאת נמסר משה"ח, כי האוצר אישר למשרד לעשות שימוש בכספי הרזרבה של התקציב. אישור זה, כך טוענים במשה"ח, ייתן מענה מלא לקיצוץ בתקציב ולכן למעשה לא יפגעו פעולות המשרד.

שרי מפלגת העבודה האחרים, נמנעה בהצבעה על הצעת האוצר למרות שגם בתקציב משה"ח חל קיצוץ, אם כי חלקי. משה"ח נמסר, כי בקיצוץ בתקציב המשרד לא ייכללו, בין היתר, תקציב אבטחת מוסדות החינוך ותקציב המוסדות להשכלה גבוהה. לשאלת קו לחינוך

בשיחה עם קו לחינוך בשבוע שעבר טענה שרת החינוך, יולי תמיר, כי הדיבורים על קיצוץ רוחבי הצפוי בתקציב המשרד הם בגדר שמועה בלבד. ימים ספורים לאחר מכן אישרה הממשלה את הצעת האוצר לקיצוץ רוחבי של 3.5% במרבית משרדי הממשלה. שרת החינוך, כמו

45% מבתי"ה המשתתפים בתוכנית "בתי"ס שוחרי שינוי" הם מהמגזר הלא יהודי

לבתי"ה המשתתפים בתוכנית יחרמו תקציבים נוספים לתקציבים הרגילים, בהיקף של כ-20 מיליון ש"ח לשנה. התוכנית תמומן במשותף על ידי משה"ח, קרן סקט"א-רש"י והג'וינט. לשאלת קו לחינוך כיצד נבחרו בתי"ה לתוכנית, נמסר משה"ח, כי בתי"ה שנבחרו להשתתף בניסוי זהו כבעלי צוותים חינוכיים וניהוליים המסוגלים להוביל שינוי. בתי"ה יידרשו לעמוד ביעדים שייצבו לעצמם ולהציג שיפור בהישגים, החל מהרמה הבית ספרית הכללית ועד לרמת הכיתה. כמו כן, יצטרכו בתי"ה לעמוד ביעד של שיפור האקלים הבית ספרי. עוד נמסר, כי תוכנית בתי"ס מובילי שינוי פותחה על ידי משה"ח. עם זאת מציינים במשרד, כי במדינות שונות קיימים מודלים דומים, הנסמכים על מחקרים חינוכיים בינלאומיים.

בימים אלה, תימשך ארבע שנים. מטרת התוכנית היא לאפשר לבתי"ה לשפר את הישגיהם ואף להגיע למצוינות. יעד נוסף של התוכנית הוא שיפור ניכר באקלים בתי"ה. אחד המאפיינים העיקריים של התוכנית הוא מעבר לניהול עצמי, במסגרתו יציבו לעצמם בתי"ה מטרות ויגבשו תוכניות לעידוד תלמידים מצטיינים, לתגבור תלמידים חלשים ולהעשרה, ותוכניות לשיפור האקלים הבית ספרי. בעשייה הבית ספרית ישותפו כל גורמי החינוך; צוות ביה"ס, הורים ותלמידים. כל חמישה-שישה בתי"ה המשתתפים בתוכנית יפעלו כרשת לומדת, ולמנהלים ימונה מנהל חונך, שכבר הוכיח את יכולתו במערכת החינוך. משה"ח נמסר לקו לחינוך, כי בסוף החודש ייבחרו המנהלים החונכים מתוך רשימת מועמדים שהשתתפו במרכז בנושא.

בתוכנית "בתי"ס שוחרי שינוי", שהשיק משה"ח בשבוע שעבר, משתתפים 81 בתי"ס מהאזורים שנפגעו במהלך המלחמה בצפון ומאזור עוטף עזה בהגדרה המורחבת שלו (הכוללת בנוסף לשדרות והמועצה האזורית חוף אשקלון גם את קריית גת וקריית מלאכי); 54 מבתי"ס הם ממחוז צפון, 5 מהחינוך ההתיישבותי בצפון, 15 – ממחוז חיפה, ו-7 ממחוז דרום. בתוכנית משתתפים 44 בתי"ס יסודיים ו-37 בתי"ס על יסודיים. מעיון ברשימת בתי"ה, שנמסרה לקו לחינוך עולה, כי כ-45% מבתי"ה המשתתפים בתוכנית הם מהמגזר הלא יהודי; 27 מהמגזרים הערבי והבדואי, 10 מהמגזר הדרוזי, ו-44 מהמגזר היהודי. מבין בתי"ה היהודים, 30 בתי"ס הם מהחינוך הממלכתי ו-14 מהחינוך הממלכתי-דתי. תוכנית בתי"ס שוחרי שינוי, המתחילה לפעול

המשרד לאיכות הסביבה יממן לראשונה החלפת גגות

מעטים, והתלמידים נחשפו לסכנות בריאותיות חמורות. היישובים שבהם יוחלפו מספר הגגות הרב ביותר מתקציב המשרד לאיכות הסביבה הם; קריית טבעון, המועצה האזורית ערבה תיכונה, המועצה האזורית מטה בנימין, המועצה המקומית בית אל, בתם ורהט. ב-2007 יקצה המשרד לאיכות הסביבה כ-8 מיליון ש"ח להחלפת גגות אסבסט מסוג צמנט במוסדות ציבור. מהמשרד נמסר, כי הוא מצפה מרשויות מקומיות נוספות להגיש בקשות להסרת הגגות, בעיקר במוסדות שבהם שוהים ילדים.

לאיכות הסביבה נמסר, כי הוענקה עדיפות להחלפת גגות במוסדות שבהם שוהים ילדים ובני נוער שעות רבות, ובמיוחד בתי"ס וגנים. יש לציין, כי עד לקיץ האחרון (שבו הגדיל משה"ח את המימון לשיפוץ מוסדות חינוך) הוטל מימון החלפת גגות האסבסט בעיקר על כתפי הרשויות המקומיות וחלקן לא עמד בהוצאה. כתבה בנושא גגות אסבסט מסוכנים במערכת החינוך, שפורסמה אשתקד בקו לחינוך, העלתה, כי בשל קשיים תקציביים לא הוחלפו חלק ניכר מגגות האסבסט בתי"ס ובגנים ביישובים לא

המשרד לאיכות הסביבה יממן, לראשונה, החלפת גגות אסבסט במוסדות חינוך ב-27 רשויות מקומיות. מהמשרד לאיכות הסביבה נמסר לקו לחינוך, כי מדובר בלמעלה מ-90% מתוך 114 מוסדות ציבור שבהם תמומן החלפת הגגות. מדובר בפרויקט בתקציב של כ-5 מיליון ש"ח (הכולל גם פינוי מפגעי אסבסט בגליל המערבי). ב-2006 פרסם המשרד לאיכות הסביבה קול קורא לרשויות המקומיות להגיש בקשות למימון החלפת גגות במבני ציבור. אושרו בקשות של 27 רשויות מקומיות מבין 51 שהוגשו. מהמשרד

אומ"ץ חינוכי דורש לייצג את המנהלים במשא ומתן על שכרם

מציין, כי מאחר ואומ"ץ חינוכי הוא ארגון המנהלים הכללי העצמאי היחיד – הוא גם הנציג הטבעי של המנהלים במשא ומתן על הסכמי השכר החדשים. לדברי יו"ר הארגון, אברמל'ה פרנק, יש לבטל את שכר המורה כבסיס לשכר המנהלים, מאחר ותפקיד המנהל במערכת החינוך שונה לחלוטין מתפקיד המורה.

בלבד ואינן מחייבות את ארגוני המורים או את משה"ח. עם זאת, צפוי הדין בוועדה להיות סוער בשל ערכו התקשורת. בשבוע שעבר פנה ארגון אומ"ץ חינוכי במכתב לשר האוצר, אברהם הירשזון, ולשרת החינוך, יולי תמיר, ובו בקשה לייצג את מנהלי בתי"ס במשא ומתן על שכרם ולהפסיק את ייצוגם על ידי ארגוני המורים. המכתב

ב-23 בינואר 2007 תקיים ועדת החינוך של הכנסת דיון בנושא הייצוג הראוי למנהלי בתי"ס. בפני הוועדה יופיעו נציגים של ארגוני המנהלים המאוגדים בתוך ארגוני המורים ושל ארגון המנהלים העצמאי, אומ"ץ חינוכי.

יש לציין, כי מסקנות ועדת החינוך של הכנסת בדבר הייצוג הרצוי למנהלים הן בגדר המלצות

מצוקת מבנים חמורה ברשת שובו

לדבריו, הדבר תלוי בהחלטת כל מועצה מקומית. חברים בוועדת החינוך שיבחו את רשת שובו על שהיא מצליחה להביא תלמידים עולים להישגים גבוהים, בתקופה שבה הישגי התלמידים העולים ירדו בחינוך הציבורי ושיעור הנשירה שלהם ממנה גדול. ועדת החינוך קראה למשה"ח לבחון את הגדלת התקציב המועבר לרשת לשם שכירת מבנים. כמו כן, קראה הוועדה לראשי הרשויות המקומיות להתייחס לשובו בצורה חיובית, ולהקצות למוסדות החינוך שלה מבנים מתאימים.

לתעודת גרות איכותית. נציג שובו, אוהד גריינר, אמר לוועדת החינוך, כי הרשת סובלת ממחסור חמור במבנים. לטענתו, הרשת משלמת דמי שכירות בסך ארבעה מיליון ש"ח לשנה, אך מקבלת ממשה"ח החזר של מיליון ש"ח בלבד.

סגן מנהל מינהל הפיתוח במשה"ח, ד"ר שי כנעני, הסביר בישיבה, כי משה"ח מחזיר לרשת 75% מהשכירות עבור כיתות לימוד בלבד, ולא עבור כיתות סמך, כמו מעבדות. כנעני הוסיף, כי משה"ח מתקצב בנייה של מוסדות חינוך ברשויות המקומיות ואין לו התנגדות שהרשויות יקצו מבני בתי"ס לשובו.

ועדת החינוך של הכנסת דנה באחת מישיבותיה האחרונות במצוקת המבנים של רשת החינוך החרדית-מדעית – שובו. רשת שובו, שהוקמה בשנת 1991, מפעילה כיום כשישים בתי"ס וגני ילדים, שבהם לומדים כ-6,000 תלמידים. מרבית תלמידי הרשת הם יוצאי חבר המדינות. הרשת ממומנת אמנם על ידי אנשי עסקים חרדיים מארה"ב ואירופה, אך מרבית התלמידים אינם מגיעים ממשפחות חרדיות או דתיות. חלק ניכר מיום הלימודים המלא המונהג ברשת מוקדש ללימודי מדעים ושפות ברמה גבוהה, לטיפוח ההישגיות של התלמידים, ולהמרצתם להגיע

פעם אחת ולתמיד משפרים את שכר המורים!

תוכנית "תמורה לישראל" לשיפור החינוך שנוסתה בהצלחה
בחמישה בתי ספר, הוכיחה שיש דרך להציל את החינוך:

- שכר ראוי והולם לכל מורה
- הקטנת מספר התלמידים בכיתות
- טיפול יסודי באלימות
- מסלולי קידום למורים
- הפיכת מקצוע ההוראה לפרופסיה

**חינוך
זול**

**עולה לנו
ביוקרה**

לפרטים על תוכנית
"תמורה לישראל"
ולחתימה על העצומה
www.tmura.net

משקיעים יותר במורים
הילדים מרוויחים!

ארגון המורים העל יסודיים

שוויון הזדמנויות בחינוך - האומנם?

הורים ותרומות.

פערים במשאבי בתיה"ס

"כשהתחילו לדבר במערכת החינוך על ניהול עצמי של בתיה"ס שאלנו האם המנהלים ינהלו את בתיה"ס במצב של שוויון? והתשובה הייתה לא", סיפרה גולן. על פי חישוב שערכה, תחת ניהול עצמי ב"ס מבוסס באזור מרכזי בתל אביב יוכל להשכיר כיתות ומבני ספורט אחר הצהריים ולקבל עבורם כ-300 ש"ח נוספים לשנה עבור כל תלמיד. לעומת זאת, לבי"ס בשכונה לא מבוססת בדרום לא תמיד יש מבנים ברמה שיוכל להשכיר, וגם אם קיימים מבנים ברמה כזו אין לו למי להשכירם בדרך כלל.

פערים במגזרים השונים

לטענתה, משה"ח והרשויות המקומיות אינם מקצים תקציבים באופן שוויוני. התקן הדיפרנציאלי אומנם צמצם את הפערים בתקציב משה"ח מקצה, אבל יש סלים נוספים המעוגנים בחוקים ותקנות, כמו סל תרבות ותל"ץ המייצרים פערים. לדבריה, בתקציבים שמקצות רשויות מקומיות חזקות וחלשות בחינוך יש פערים עצומים. הלמ"ס ניסה לבדוק בבתי"ס כמה כסף יש בקופת בתי"ס פר-תלמיד לשנה מכל המקורות. בשל קשיים במגזרים השונים נמשך הסקר ארבע שנים שבסיומן נמצאו פערים עצומים; בחינוך הממלכתי ההקצעה הממוצעת לתלמיד הייתה 3,889 ש"ח, בחינוך הממלכתי-דתי 6,902 ש"ח, בחינוך החרדי 10,708, בחינוך הערבי 862 ש"ח בלבד.

שאלות של קובעי המדיניות

ד"ר גולן מנתה את השאלות שצריכים לשאול ראשי משה"ח לפני הניסיון לפתור את בעיית הפערים. את השאלות לקחה ממאבק אחר לצמצום פערים - המאבק לשוויון האישה - אך לדעתה הן מתאימות גם לנושא זה. שאלות של "כמה" - שאלות משוות, כמו "כמה

מערכת החינוך אמורה להעניק לתלמידים מאוכלוסיות חלשות הזדמנות לניעות בסולם החברתי. האם מערכת החינוך בישראל אכן מבצעת יעד זה או מנציחה ואף מרחיבה את הפערים החברתיים? כיצד בא לידי ביטוי אי-השוויון בין החינוך הציבורי שמקבלות אוכלוסיות תלמידים מבוססות לעומת אוכלוסיות חלשות ואיך ניתן לפתור בעיה זו? לשאלות אלו מנסה לענות סדרה של מפגשים לאנשי החינוך בנושא "אי מתן שוויון הזדמנויות בחינוך", שעורכת המזכירות הפדגוגית בהסתדרות המורים. המפגשים הראשונים בסדרה עוסקים בסקירת הפערים במערכת החינוך בעזרת אנשי מחקר. במפגשים הנוספים ינסו המשתתפים לבחון תוכנית מעשית לצמצום הפערים. המפגש הראשון התקיים בשבוע שעבר בהשתתפות עשרות מורים ומנהלים. בדברי הפתיחה למפגש אמרה יו"ר המזכירות הפדגוגית בהסתדרות המורים, נעמי ריפתין, כי הפערים הרבים במערכת החינוך מסייעים להתפוררות החברה ולחזיק השסעים הקיימים בה. לדבריה, ברור שאם משה"ח יעשה מאמץ כן לצמצם את הפערים במערכת החינוך יגדל דור אחר והחברה בישראל תהיה טובה יותר. ריפתין הוסיפה, כי בזכות העובדה שמערכת החינוך היא מסגרת מאוד ברורה, ניתן לעשות בה פלאים על ידי מודעות לבעיה, הזרמת כספים שיש בה סדר עדיפויות, מתן שכר שיעודד מורים לבוא לאזורים שצריכים חיזוק, תוכניות לימודים מתאימות ועוד.

הקשר שבין זכאות לשכר

ד"ר דפנה גולן, סוציולוגית ומרצה באוניברסיטה העברית ומי שעמדה בראש הוועדה לצמצום פערים בחינוך בתקופתו של יוסי שריד במשה"ח, הרצתה במפגש בנושא "אי שוויון בחינוך". לדברי גולן, למערכת החינוך ולמשה"ח העומד בראשה, יש תפקיד גדול בהרחבת הפערים החברתיים. אחת ההוכחות לכך הוא הקשר החזק בין השכר הממוצע ביישוב ובין אחוז הזכאות לבגרות. ברהט, למשל, השכר הממוצע הוא 3,500 ש"ח לגבר ורק לכ-20% מבוגרי י"ב יש בגרות, בעוד שבמכבים-רעות השכר הממוצע לגבר הוא 14 אלף ש"ח ו-80% מבוגרי מערכת החינוך זכאים לבגרות. לדבריה, הזכאות לבגרות עלתה אומנם בעשור האחרון בכל האוכלוסיות, אבל הריבוד בשיעור הזכאות נשאר קבוע וכמעט ללא חריגים; בראש הסולם עומדים יישובים מבוססים, אחריהם יישובי הפריפריה, ולאחר מכן המגזר הדרוזי, המגזר הערבי והמגזר הבדואי. גם בשיעור הנשירה ממערכת החינוך נותר קבוע אותו ריבוד למרות הירידה בשיעור הנשירה. גולן מנתה את ארבעת המקורות להשקעה בתלמיד בישראל; משה"ח, רשויות המקומיות,

משקיעים בתלמיד מבוסס ובתלמיד מאוכלוסייה חלשה". לדעתה, תפקיד המדינה הוא להבטיח שתלמיד מבוסס יקבל פחות מאשר תלמיד מאוכלוסייה חלשה.

שאלות של "איך?" - צריך לשאול האם התקצוב הוא היחיד היוצר פערים בחינוך או שיש תחומים נוספים הגורמים להם. שאלות כמו, "האם תשומות כספיות שוות יובילו לשוויון?" "איך מחדירים בתלמידים תחושה שמאמינים בהם", "כיצד ניתן להשתמש באיכויות הנשיות של מרבית כוח ההוראה - המורות - כמשאב להשגת צמצום פערים" ועוד.

הסוג השלישי של השאלות הן "מה מלמדים" - לדברי גולן גם חומרי הלימוד עשויים לגרום לאי-שוויון. צריך לבדוק איך לשלב טקסטים הקרובים יותר לעולמם של התלמידים ובכך לשפר את הישגיהם. יש לבדוק, למשל, כמה טקסטים של סופרים מזרחים או ערבים נלמדים לעומת טקסטים של סופרים אשכנזים. לטענתה, ככל שעולם הידע רחוק יותר מעולמם התרבותי של התלמידים כך פחותה אצלם הלמידה.

מאמץ ופערים

לדברי גולן, זה נכון שחלק מהפערים באים מהבית, אבל התפקיד של מערכת החינוך הוא לנסות לפתור בעיה זו. לדעתה, הטענה שכל תלמיד שרוצה ומתאמץ יצליח להתגבר על הפערים בחינוך ולנוע כלפי מעלה בסולם החברתי אינה נכונה. גם מעט הדוגמאות של כאלה שאכן הצליחו לעשות זאת אינן משקפות את הכלל. קיימת תקרת זכוכית המונעת את ההתקדמות של הרוב. "בזמנו ביקשנו ממשדך האוצר לממן תקציב שיאפשר שלא יהיו יותר מ-35 תלמידים בכיתה בבתי"ס שבהם מרבית התלמידים הם משלושת העשירונים האחרונים, וקיבלנו תשובה שזה יעלה המון כסף. בדימונה יש תלמידים שאינם פחות חכמים מתלמידים בתל אביב. המאבק על תקציב החינוך הוא המאבק החשוב ביותר לעתיד המדינה", סיכמה גולן.

פערים בחינוך - מבט מהשטח

ספרה, חזרה נסערת מהמפגש. למורתה היא אמרה באי-אמון; "כיצד זה ייתכן שאני, תלמידה טובה המשקיעה בלימודים, הרגשתי נחיתות כה עזה אל מול הידע שהפגינתי התלמידים החיפאים בכל נושא שעליו שוחחו". העולם של תלמיד עיירות הפריפריה הוא קטן, סיכמה המורה. מערכת החינוך חייבת למצוא כיצד ניתן לתת לתלמידים אלו את אותם המרחבים של השכלה ותרבות שיש לתלמידים ממבוססים בעיר הגדולה. התלמידים בפריפריה נמצאים לעתים במרחק של דקות נסיעה מהעיר, אבל במרחק של שנות דור.

במהלך הדיון סיפרו מורות ומנהלות על ביטויים מהשטח של פערים במערכת החינוך. מאירה קפלן, מורה מבי"ס על יסודי ממלכתי-דתי בטירת הכרמל סיפרה, שיש בכיתתה קבוצה של בנות המגיעות רעבות לביה"ס ושהיא עצמה מסייעת למשפחות עניות במאות שקלים מידי שבוע. קפלן גם תיארה את אי-השוויון בחינוך מנקודת מבטה של אחת מתלמידותיה, שקיבלה מהדוד באמריקה במתנה שיעורי נהיגה. למבחן הנהיגה נסעה התלמידה ביחד עם שני תלמידים מבי"ס יוקרתי בחיפה. הנערה, הנחשבת לתלמידה טובה בבית

לצעירים קל יותר להיזכר במורה מעולה מאשר במורה גרוע

של המורה. מאפייני המוטיבציה וניהול הכיתה הופיעו מידי פעם בתיאורי המורים הגרועים, אך כמעט ולא הופיעו כלל בתיאורי המורים המעולים; מוטיבציה הוזכרה כתכונה שנעדרה אצל המורים הגרועים, אך לא הוזכרה כתכונה המעצימה את דמות המורה הטוב. גם ניהול כיתה טוב לא נחרט בזיכרון הנחקרים כמאפיין חשוב של המורה הטוב. לעומת זאת, ניהול כיתה כושל צוין לא אחת כמאפיין של המורה הגרוע.

ממצא מעניין נוסף של המחקר האיכותי היה, שאת המורים הגרועים תיארו הנחקרים במגוון גדול של נושאים, לעומת מספר מצומצם של נושאים שהופיעו בתיאורי המורים המעולים. מכך עולה, כי מורה יכול להיחשב כגרוע מסיבות רבות וכטוב – מסיבות בודדות.

עוד מצא המחקר, כי הנבדקים האריכו בתיאור המורה המעולה יותר מאשר בתיאור המורה הגרוע וגם דיווחו שקל להם יותר להיזכר במורה המעולה מאשר במורה הגרוע.

ממצא מעניין נוסף של המחקר הוא, שתיאורי הנחקרים על מאפייני המורה המצוי או הרגיל היו דומים יותר לתיאורי מאפייני המורה הגרוע מאשר לתיאורי מאפייני המורה הטוב.

נוספים קשורים ליחס הבין אישי והערכי של המורה והם; "סימפטי ונחמד" ו"מטפח חיי חברה". המאפיין החמישי משלב בין היבטי הידע והיחס הבין אישי והוא "נותן ציונים מדויקים והוגנים".

גם במחקר האיכותי הדגישו מרבית הנחקרים את ההגינות כמאפיין חשוב של המורה המעולה. עוד נמצא במחקר זה, כי משקל הגורם הבין אישי בשיפוט איכות המורה גבוה יותר מגורם הידע. תוצאה זו מצביעה, לדעת החוקרות, על החשיבות הרבה שיש למעורבות האישית של המורה בהוראה וליכולת שלו לשלב את הידע שעליו ללמד והיחס לתלמידיו. לדברי החוקרות, דווקא בעידן שבו, לכאורה, הידע מצוי באינטרנט לכל דורש, עולה חשיבות המגע האישי של המורה בהקניית הידע – מגע של הוראה טובה, של התאמה לרמה השכלית ולתחומי העניין של הפרט.

המרכיב של הידע והמרכיב של היחס הבין אישי היו הגורמים העיקריים שהדגישו הנחקרים גם בתיאור המורה הגרוע. אבל, בניגוד למצופה, בתיאור המורים הגרועים בלט גורם הידע (או חוסר הידע) ולעומת זאת בתיאורי המורה המעולה הדגישו הנחקרים בעיקר את אישיותו המיוחדת, אנושיותו, החמימות, האמפטיה והאיכפתיות

בפורטל מס"ע של מכון מופ"ת הופיע השבוע תיאור תוצאות מחקר חדש בנושא "צעירים בשנות העשרים נזכרים במוריהם". את המחקר ערכו חוקרות מהיחידה למחקר והערכה במכללת בית ברל. מטרת המחקר הייתה לבחון כיצד צעירים זוכרים את מוריהם הטובים והגרועים. המחקר חולק לשני מחקרי משנה – כמותי (המתבסס על מדידה) ואיכותי (המתבסס על ראיונות או שאלונים פתוחים). במחקר הכמותי השתתפו 176 נחקרים ובמחקר האיכותי – 173. משתתפי המחקר היו צעירים בשנות העשרים לחייהם, שאינם לומדים הוראה, חילונים ודתיים, בחלקם סטודנטים. המחקר הכמותי נערך באמצעות שאלון סגור, שבו התבקש הנבדק להיזכר בשלושה סוגי מורים שלימדו אותו – מעולה, גרוע ובינוני, ולהעניק הערכה לכל אחד מהם. המחקר האיכותי נערך באמצעות שאלון פתוח, שבו התבקש הנבדק לתאר במילותיו מורה גרוע ומורה מעולה שלימדו אותו.

במחקר הכמותי ציינו מרבית הנחקרים את אותם 5 מאפיינים למורה המעולה מתוך רשימה של 18 מאפיינים. שניים מהמאפיינים קשורים לרמת הידע של המורה והם; "יודע להסביר טוב את החומר" ו"מתחשב ברמות למידה שונות של התלמידים". שני מאפיינים

טכניון לימודים

בביה"ס היסודי לומדים על

כלכלה גלובלית – 80 תלמידי כיתות ו' בביה"ס גבעת טל בקריית אתא החלו החודש ללמוד תוכנית בנושא "כלכלה במדינות שונות בעולם". התוכנית סוקרת כלכלת מדינות בעולם תוך התמקדות בכלכלת ישראל ובענפיה השונים; מסחר, תעשייה, תירות, תחבורה וחקלאות.

התוכנית כוללת עבודת חקר קבוצתית מעמיקה של התלמידים, והצגתה באמצעות תרשימי זרימה, ציורים, השוואות, דיאגרמות ועוד. את התוכנית הכינו מחנכות כיתות ו' בביה"ס, במטרה לסייע לתלמידים בהבנת המושג "הכפר הגלובלי" והשפעתו על כלכלת המדינה בכלל ועל כלכלת המשפחה בפרט.

לומדים כיצד ניתן לצמצם

פסולת – המחלקה למדע וטכנולוגיה במנח"י, בשיתוף עם אגף התברואה של עיריית ירושלים, איגוד ערים דן לתברואה ואתר חירייה, פיתחו לאחרונה תוכנית לימודים בנושא שמירת איכות הסביבה בשם "מה עושים עם הזבל הזה". התוכנית, המיועדת לתלמידי כיתות ח'–ו' בבתי"ס העל יסודיים בירושלים, עוסקת בצמצום

בתחרויות עירונית, והזוכים בתחרויות אלו יוזמנו להשתתף במופע קריאה שיתקיים בכנס הבינלאומי "שווה קריאה". נושא הכנס, שיתקיים בסוף החודש הבא בבנייני האומה בירושלים, יהיה תרבות הספר בהקשר החינוכי והתרבותי. התלמידים יגיעו אל הכנס באמצעות "רכבת קוראים", שתצא מתל אביב לירושלים. במהלך הנסיעה יערכו לתלמידים פעילויות של קריאה בקול, שיונחו על ידי שחקנים.

התלמידים בוחרים מה

ללמוד יום בשבוע – תלמידי שכבת ח' בחטיבת הביניים אורט קריית טבעון משתתפים בתוכנית בשם "יום לימודי בחירה". במסגרת התוכנית התלמידים יכולים לבחור כרצונם שני קורסים, בני שעתיים כל אחד, שאותם הם לומדים בימי חמישי. בין מגוון הקורסים שמציע ביה"ס; אומנות, פלסטית, מוסיקה, חינוך גופני, מחשבים, מדעי הסביבה, רובוטיקה, אסטרונומיה, יזמות טכנולוגית ועוד. הלימודים בקורסים מתקיימים בקבוצות קטנות. תהליך הלמידה מלווה בעבודות חקר, סיורים והתנסויות ופעילויות העשרה שונות.

כמויות הפסולת הביתית. התוכנית כוללת חומרי למידה, דפי הכנה ופעילות בכיתה, דפי פעילות לסיורים, סיור באתר חירייה ומטלות סיכום.

תוכנית לקידום הקריאה

בקול – כעשרת אלפים תלמידים, מבתי"ס יסודיים וחיטבות ביניים ב-18 רשויות מקומיות, משתתפים השנה בתוכנית לעידוד הקריאה של מטח "קוראים...וזה הקול". מטרת התוכנית היא לקדם את הקריאה החופשית. התוכנית מתמקדת בפעילות של קריאה בקול מתוך ספרים. התוכנית מתבססת על ממצאי מחקרים שהוכיחו כי קריאה בקול היא אחת הדרכים היעילות לעידוד הקריאה. בבתי"ס המשתתפים בתוכנית מקריאות המורות לתלמידים קטעים מתוך ספרים איכותיים שנבחרו במיוחד על ידי ועדת מומחים. תלמידי הכיתות המשתתפות בתוכנית מקבלים שוברים לרכישת הספרים ב-20 ש"ח בלבד לספר, בחנויות רשת סטימצקי. בגיליון חדשות מטח האחרון מצוין, כי תלמידי בתי"ס היסודיים שבתוכנית משתתפים בימים אלה בתחרויות בית ספריות לקריאה בקול. הזוכים בתחרויות ישתתפו

■ התלמידים מתעדים את

תולדות תל אביב – כ-200 תלמידי כיתות ט' מבי"ס אורט סינגלובסקי לומדים על העיר תל אביב ותולדותיה בדרך יצירתית. התלמידים מצלמים, מציירים, כותבים, מעצבים כרזות ו"מתכננים" את תל אביב העתידית על פי מיטב דמיונם. מיצג של עבודות הוקם באולם הכנסים של ביה"ס. הפרויקט נערך לקראת חגיגות המאה של תל אביב, שיהיו בעוד כשנתיים. מביה"ס נמסר, כי תלמידים שעבודותיהם מוצלחות במיוחד ישתתפו ביום סיור רגלי באתרי העיר ובהם; יפו, נמל תל אביב, מרכזי תרבות ועוד.

■ מתכונת חלופית לטיול

השנתי – בעקבות הביקורת הקשה שהושמעה בשנים האחרונות כנגד חוסר הערכיות של הטיולים השנתיים, הולכים ומתרבים השנה בתי"ס המנהיגים טיולים ערכיים במקום הטיולים השנתיים הרגילים. כ-500 תלמידי כיתות י"א מבתי"ס אורט וקוגל בחולון השתתפו בשבועות האחרונים בתוכנית "מסע ישראלי נודד", המהווה מתכונת חלופית לטיול השנתי. במסגרת התוכנית סיירו התלמידים במשך שבעה ימים ברחבי הארץ – ממדבר יהודה ועד לירושלים. התלמידים לנו בלינת שטח או באוהלים, למעט בירושלים – שם לנו באכסניית רבין. במהלך המסע חולקו התלמידים לקבוצות בנות 15 משתתפים, ולקחו חלק במשימות קבוצתיות בהנחייתם של מדריכים שעברו הכשרה מיוחדת. בפעילות הושם דגש על ערכי מורשת, הזהות היהודית והישראלית, קשר האדם לטבע, הכרת אתרים ושירות לזולת במוסדות קהילה, ביניהם, מעונות קשישים בקריית מלאכי. המסע כלל התבודדות במדבר והתכנסות עצמית כדי לחוות את תחושת השקט שבמקום. שיאו של המסע היה בסוף שבוע בירושלים, שכלל עונג שבת וביקור במנהרת הכותל. מבתי"ס נמסר, כי התלמידים נהנו מאוד מהמסע וביקשו לקיים טיול דומה גם בכיתה י"ב.

■ השתלמות בית ספרית

בתרבות וזהות יהודית – מורי

בי"ס עמל לידי דייוויס בתל אביב משתתפים השנה בהשתלמות בנושא "תרבות וזהות יהודית". במסגרת ההשתלמות סיירו בסוף החודש שעבר 25 מורים מביה"ס במרכז חסידות בעל"ז ובמנהרת הכותל בירושלים. מטרת הסיור הייתה לערוך למורים היכרות עם זרמים שונים ביהדות. במרכז בעל"ז נפגשו המורים עם רבנים מהחסידות, שוחחו עימם על מאפייני החסידות וביקרו עמם בבית הכנסת המפואר של העדה. הביקור הסתיים בסיור לילי משותף במנהרת הכותל, שבמהלכו למדו המורים על היבטים תרבותיים והיסטוריים נוספים של עולם החסידות.

■ תלמידים יהודים וערבים

לומדים ש"אפשר אחרת" –

תיכון מקיף ערבי רמלה-לוד ותיכון אלון ברמת השרון ממשתתפים השנה בפרויקט רב תרבותי משותף בשם "אפשר אחרת". הפרויקט, המשלב מורים, תלמידים והורים, מתמקד בקיום המשותף של שני העמים ובהכרת התרבות האחרת והבנתה. המפגש הראשון בין התלמידים התקיים באמצע חודש נובמבר בבי"ס אלון ברמת השרון והמפגש השני התקיים בחודש שעבר במקיף ערבי רמלה-לוד. במהלך המפגש בלוד, חולקו התלמידים לשלוש קבוצות, שבהן דנו בסוגיות שונות בין שני העמים, שפתרון עשוי לסייע בבניית גשרי הבנה וקירבה. מנהלת התיכון המקיף ערבי, סלוא אבו מרסה מציינת, כי במהלך היום שררה אוירה נינוחה של קרבה, הבנה וסקרנות בין התלמידים משני בתי"ס.

■ גורמי החינוך מגבשים

ביחד תקנון משמעת עירוני –

נציגים מכל בתי"ס בבת ים; מנהלים, יועצות, רכזים חברתיים, מפקחים חברי ועדי ההורים ותלמידים, השתתפו בחודש שעבר במפגשי "מעגלי שיח והידברות", לגיבוש תקנון משמעת במערכת החינוך העירונית. משתתפי מעגלי השיח דנו בקבוצות בנושאים; "מהו תקנון ולמי הוא מיועד", "לשם מה הוא נחוץ" ועוד. בתום הדיונים בחרה כל קבוצה את המסר החשוב ביותר שאותו יש לדעתה להטמיע בתקנון.

המסרים נכתבו על גלגלי ים וניתנו לראש העיר, שלומי לחיאני, על ידי נציגי התלמידים. מעגלי ההידברות התקיימו באשכול הפיס בבי"ס אורט מלטון. הדיונים הונחו על ידי חניכי תנועת הנוער העירונית קצ"ב (קבוצת צעירי בת-ים).

מעיריית בת ים נמסר, כי תקנון המשמעת הוא יוזמה משותפת של ראש העיר ושל ועד ההורים העירוני. מעגלי השיח התקיימו במסגרת תוכנית בת ים לחינוך אישי, על ידי אגף החינוך בחטיבת קהילה בעירייה, בשיתוף משה"ח, מרכז פסג"ה והמחלקה לנוער ולמרכזים. הנוסח הסופי של התקנון יחתם בקרוב ויופץ לתושבי העיר.

■ אוספים שמות ספרים

בנושא איכות הסביבה – עשרה

בתי"ס יסודיים ומקיפים בבאר שבע השתתפו לאחרונה בתחרות לאיסוף שמות ספרים לילדים ונוער בנושא איכות הסביבה. את התחרות קיימה החברה להגנת הטבע במסגרת הפרויקט "באר שבע עיר קוראת". במקום הראשון בתחרות זכה תיכון מקיף ו' ובמקום השני – בי"ס נווה מנחם. בתי"ס זכו בפרסים של עשרה ספרים כל אחד בנושא איכות הסביבה. מטרת התחרות הייתה ליצור מאגר ספרי קריאה ועיון בנושא איכות הסביבה לקראת ט"ו בשבט ולקראת כנס התלמידים השנתי של תוכנית החברה להגנת הטבע "ילדים מובילים שינוי".

■ "שישי אישי" עם מנהלת

החטיבה – בחטיבת הביניים של בי"ס

אליאנס בחיפה מתקיימת פעילות בשם שישי אישי. במסגרת הפעילות מוזמנים מדי יום שישי בבוקר שמונה מתלמידי החטיבה לשיחה "מלב אל לב" עם מנהלת החטיבה. התלמידים נבחרים מכל שכבות הגיל ועל פי פילוחים שונים. התלמידים משתפים את המנהלת בתחושותיהם וחוויותיהם במגוון נושאים מחיי ביה"ס, מגישים הצעות ליעול ומצביעים על נקודות תורפה שרצוי לדעתם לחזק. מביה"ס נמסר, כי שיחות אלו מהוות הזדמנות טובה לשיח לא-פורמאלי בין המנהלת והתלמידים. עוד נמסר, כי חלק מהצעות התלמידים אף הביאו לאימוץ דפוסי חטיבה חדשים בניהול ביה"ס.

אתר חדש לקו לחינוך
www.kav-lahinuch.co.il

חינוך התיישבותי

■ **ביקרה** – שרת החינוך, יולי תמיר, ביקרה בשבוע שעבר במערכת החינוך במועצה האזורית חבל מודיעין. בביקור השתתפו מנהלת מחוז המרכז, סולי נתן, ומפקחי בתיה"ס.

הביקור נפתח בפגישה עם ראש המועצה, שמעון סוסן, בלשכתו. לאחר המפגש סירה השרה בבי"ס היסודי-קהילתי לפיד המ"ה שביישוב לפיד, ובבי"ס בן שמן שבכפר הנוער בן שמן. בבי"ס לפיד הוצג בפני השרה האני מאמין של ביה"ס – קידום אקלים מיטבי ועידוד התלמידים למצוינות לימודית וחברתית. בביה"ס מופעלות תוכניות, כמו הוראה דיפרנציאלית, טיפוח מצוינות ואסטרטגיות למידה, נבחרות בית ספריות, תוספת שעות במקצועות הליבה והעשרה במקצועות ייחודיים ובהם ניווט ואנתרופולוגיה. גם בבי"ס בן שמן הוצגו לאורחים תוכניות בית ספריות ובהן: "תלמיד חושב – אינטליגנציות מרובות" המשלבת תחומים כמו מחול, מוסיקה, חשיבה המצאתית, חשיבה לוגית-מדעית, ספורט, אומנות, מטאורולוגיה ועוד; "תלמיד מתחשב – מודעות עצמית ומודעות לסביבה", המשלבת פעילויות שיאצו, דמיון מודרך, אומנות בחומרים ממוחזרים, חוגי טבע, טיפוח גינה אקולוגית ואוהל אינדיאני.

מנח"י

■ **תלונות הציבור** – המורשה לטיפול בתלונות הציבור בעיריית ירושלים, עו"ד שלומית רובין, פרסמה בסוף החודש שעבר דו"ח על תלונות הציבור בשנת 2005 על אגפי העירייה השונים ובהם מנח"י. על פי הדו"ח, הוגשו לעו"ד רובין 23 תלונות נגד מנח"י ו-11 מהן נמצאו מוצדקות. זאת לעומת שנת 2004 שבה הוגשו 33 תלונות כנגד מנח"י ו-10 מהן נמצאו מוצדקות. הנושא שבו הוגשו התלונות הרבות ביותר, במספר, היה גני הילדים ו-6 מהן נמצאו מוצדקות. כנגד הנהלת מנח"י הוגשו 3 תלונות

שאף אחת מהן לא נמצאה מוצדקת. 3 תלונות הוגשו בנושא החינוך היסודי, 2 בנושאי החינוך העל יסודי והטיפול בפרט ותלונה אחת בנושא אחזקת מוסדות חינוך.

■ **בגרות מלאה** – פרויקט תהילה בבי"ס עמל ליידי דייוויס בירושלים זכה להצלחה, כך הודיע לאחרונה המינהל הפדגוגי במשה"ח למנהל ביה"ס, רפי אלפסי. מרשת עמל נמסר, כי ראשי המינהל הפדגוגי ציינו לשבח את ביה"ס על הפעלתו המוצלחת של הפרויקט, שתרמה לעלייה במספר הזכאים לבגרות בעיר. עוד נמסר, כי עמל ליידי דייוויס הוא ביה"ס היחיד המפעיל את הפרויקט בירושלים. במסגרת הפרויקט, הקצה משה"ח לביה"ס שעות מעבדה, מורים ותקציבים לשעות תגבור נוספות כדי שיסייע לבוגרי י"ב מהתיכונים בעיר להשיג תעודת בגרות מלאה. התלמידים דחו את שירותם הצבאי בשנה, שבמהלכה נבחנו במקצועות החסרים להשלמת תעודת הבגרות. מרשת עמל נמסר, כי מרבית משתתפי הפרויקט זכו בתעודות בגרות מלאות.

מחוז מרכז

■ **בי"ס חדש** – גף מיפוי ותכנון של המינהל לפיתוח במשה"ח אישר בחודש שעבר את הקמתו של בי"ס על יסודי נוסף בגן יבנה, כך נמסר מהמועצה המקומית. עוד נמסר, כי ביה"ס החדש יכלול 36 כיתות בשכבות ז'-י"ב. התיכון השש-שנתי היחיד בגן יבנה, אורט רבין, עומד להגיע לתפוסה מלאה של 1,400 תלמידים בשנת הלימודים הבאה. ממועצת גן יבנה נמסר, כי בשנים האחרונות עבר היישוב אכלוס מהיר, המחייב את בנייתו של בי"ס על יסודי נוסף בהקדם האפשרי. למועצה נמסר, כי תכנון התוכנית לביה"ס יחל לאחר שהמועצה תעביר למשה"ח את מסמכי הקרקע הנחוצים. בימים אלה החלה לפעול בגן יבנה ועדת היגוי שתגבש מתכונת חינוכית לביה"ס העל יסודי החדש.

מחוז תל אביב

■ **נחנך** – בשבוע שעבר נערך בבת ים טקס חנוכת "מרכז קסטרו למצוינות לימודית וערכית". הפרויקט נתמך על ידי חברת קסטרו. מעיריית בת ים נמסר, כי בפעילות המרכז ישתתפו השנה 45 תלמידים מצטיינים מכיתות יא' בבתי"ס שז"ר ואורט מלטון. התלמידים יקבלו תגבור לימודי במקצועות המדעים, יעברו הדרכה בנושא פיתוח מנהיגות ואחריות חברתית וערכית, ויתנדבו לסייע למשפחות מעוטות יכולת בקהילה. בהמשך השנה ישתתפו התלמידים בסמינרים מדעיים במוסדות להשכלה ואקדמיה. כחלק מהתרומה לקהילה ישמשו משתתפי הפרויקט בחופשת הקיץ מדריכים לתלמידי כיתות ז' בקייטנת מדעים. מעיריית בת ים נמסר, כי הפרויקט מופעל השנה כפילוט בשני בתי"ס ועשוי להתרחב בשנים הקרובות לבתי"ס נוספים.

מחוז דרום

■ **שיפור** – מנהלת מחוז דרום במשה"ח, עמירה חיים, וצוות המחוז הבכיר, ביקרו בשבוע שעבר במערכת החינוך בנתביה. לסיור התלוו ראש העיר, יחיאל זוהר, ראש מינהל החינוך, אריה ארד, ומנהל מחלקת החינוך, יוסי ביטון. במסגרת הביקור סירה הנהלת המחוז בביה"ס היסודי נתיב יצחק ובתיכון המקיף. חיים ציינה את התמורות שחלו בתיכון ואמרה שהוא הפך בשנים האחרונות למוסד חינוכי מוביל ומשגשג. מנהלת המחוז ציינה גם את המספר הגבוה של התלמידים מנתיביה הניגשים לבגרות ב-5 יחידות לימוד במדעים ואת הישגיהם הגבוהים בבחינות ביחס להישגים הארציים. בהמשך היום ביקרה הנהלת המחוז במוסדות תומכי הלמידה ביישוב; מרכז המדעים שנפתח אשתקד, מרכז הפסגה והספרייה החדשה, הנמצאת עדיין בשלבי בניה. בתום הסיור שיבחה מנהלת המחוז את מערכת החינוך בנתיבות וציינה, כי הישגי התלמידים בעיר הם בעלייה מתמדת. חיים הוסיפה, כי נתוני המיצ"ב מצביעים גם על שיפור באקלים החינוכי בבתי"ס ביישוב.

לחניון לצד"ח

משפחות (מתוכן משפחות בעלות מספר ילדים) בכל הארץ. משה"ח נמסר, כי האישור ניתן להורים בעיקר משקולים אידיאולוגיים, גיאוגרפיים או רפואיים. האישור להפעלת חניון ביתי מתחדש מידי שנה. עוד נמסר, כי למשה"ח ידוע שישנן משפחות המפעילות את מסגרת החינוך הביתי ללא אישור. לדברי מנכ"ל משה"ח, שמואל אבואב, משה"ח סבור כי מקומו של כל תלמיד הוא במסגרת ממלכתית ממוסדת ורק במקרים חריגים הוא מאשר חינוך בבית. אבואב מוסיף, כי השנה מהדק המשרד את המעקב אחר יישום תוכנית הלימודים שמגישים ההורים המפעילים חינוך בבית.

עלייה קלה במספר האישורים לחינוך בבית

111 תלמידים לומדים השנה, באישור משה"ח, במסגרת החינוך הביתי במקום במוסדות חינוך. אשתקד למדו במסגרת זו 100 תלמידים בלבד. משה"ח נמסר, כי המספר הגבוה ביותר של תלמידים הלומדים במסגרת החינוך הביתי נמצא במחוז צפון. המחוז אישר השנה ל-40 תלמידים ללמוד במסגרת זו. מחוז חיפה העניק אישור ל-25 תלמידים ללמוד בבתיהם, מחוז תל-אביב ל-19 תלמידים, מחוז דרום ל-15 תלמידים, מחוז מרכז ל-12 תלמידים, מנח"י ל-3 תלמידים והממונה על החינוך המוכר שאינו רשמי – לתלמיד אחד. בסך הכל ניתן האישור ל-77